

4/2015

čnick sci-fy hororů

Zahraniční povídky

Avram Davidson

Slávská kamna

Kate Wilhelmová

Dívka, která spadla do oblohy

České povídky

Lukáš Hrdlička

První kategorie

Alfred Barsch

Prach a stín

Publicistika

Marin Šust

Angloamerická fantastika

v roce 2013

Jason Sanford

Nenuťte příběhy

být něčím, čím nejsou

Boris Hokr

Stylové revoluce, nebo
skutečně dětský film?

Cena: 95 Kč – 4 eura

9 771804 660004

Joe Haldeman
Třísté výročí

S.R.O.

Levně, rychle a kvalitně bez zbytečných časových nároků Vám poradíme se zavedením a zajistíme/udržíme certifikaci nejen následujících systémů jakosti :

Řízení kvality	dle ISO 9001
Enviromentální management	dle ISO 14001
Management BOZP	dle BS OHSAS 18001
Ochrana Informací ISMS	dle ISO 27001

*** * ***

Při certifikaci dlouhodobě spolupracujeme s United Registrar of Systems Czech, s.r.o., která je pod akreditací UKAS (United Kingdom Accreditation Service), což je garancí nezávislosti a odborné kompetence auditorů.

*** * ***

Pro naše klienty jsme schopni zajistit i provádění nezávislé revizní a inspekční činnosti, sledování měnící se legislativy (zejména ad OHSAS 18001 a ISO 14001) a zajištění rizik hospodářských a podnikatelských rizik.

*** * ***

Předplatitelé časopisu XB - 1 mají automatickou slevu 10 % na služby QSJ s.r.o.

po celý rok 2015

WWW.QSJ.CZ

Měsíčník sci-fi, fantasy a hororu

Obsah

Zahraniční SF

Avram Davidson: Slávská kamna	3
Joe Haldeman: Třísté výročí	13
Kate Wilhelmová: Dívka, která spadla do oblohy	20

Domácí SF

Lukáš Hrdlička: První kategorie	33
Alfred Barsch: Prach a stín	44

Publicistika

Martin Šust: Angloamerická fantastika v roce 2013	61
Jason Sanford: Nenuťte příběhy být něčím, čím nejsou	65
Boris Hokr: Stylové revoluce nebo skutečně dětský film?	67

Fantastická věda

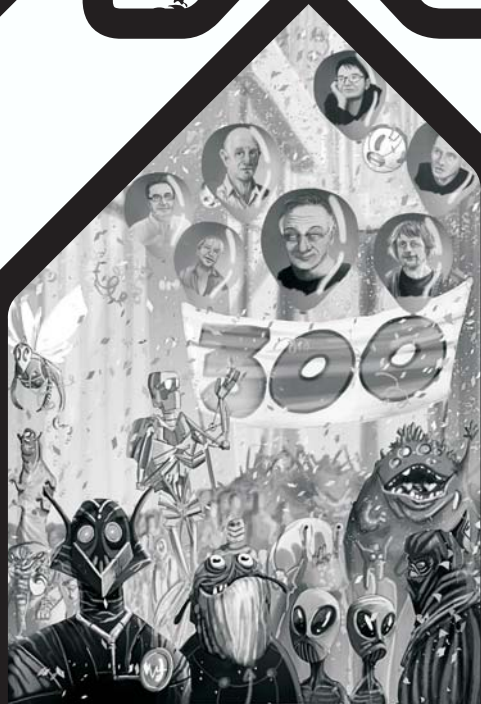
Pluto vyhlazuje tvář; Nastal čas zavolat do vesmíru?; První hotel vedený roboty; Tání ledovců probouzí sopky	66
---	----

Filmfaroniáda

<i>Filmové premiéry;</i> Jupiter vychází; Žena v černém 2: Anděl smrti; Den po konci světa; Wer; Klapka!	70
--	----

Vivisektor

Čtenáři čtenářům; Andy Weir: Marťan; Kim Newman: Anno Dracula; David Brin: Existence; Kai Meyer: Arkádie Procitnutí; Otomar Dvořák: Ďáblův klíč; Petr Junek: Stigma diabolicum – Nový světový řád; Jason Rohan: Kuromoriho meč; Robert Jordan: Nové jaro; Anthony Ryan: Píseň krve; Kay Hooper: Slepá důvěra; Doctor Strange: Přísaha; <i>Nové knihy</i>	73
---	----

Šéfredaktor

Vlado Ríša

risa@casopisxb1.cz

Zástupce šéfredaktora

Jaroslav Jiran

jiran@casopisxb1.cz

Redaktor

Martin Šust

sust@casopisxb1.cz

Konektor XB 1 s.r.o.

Praha 1, Nám. Republiky 1081/7

PSC 110 00

www.casopisxb1.cz

Tisk

Libertas a. s.

Distribuce

společnosti holdingu PNS a. s.

prodejny firmy Relay

Předplatné

SEND s.r.o.

(www.send.cz/casopis/728/xb1)

Číslo vychází 5. 4. 2015

© Konektor XB1 s.r.o.

ISSN 1804-6606

MK ČR E 19853

Přetisk a jakékoli šíření povoleno

jen se souhlasem vydavatele.

Titulní strana Petr Kopl

300

Když jsem v roce 1990 odcházel z Univerzity Karlovy, kde jsem byl tehdy učil, do Mladé fronty zlo-men Ondrou Neffem, abych se stal redaktorem nově vzniklého časopisu Ikarie, nikdy mě nenapadlo, že to bude na tolik let... že zcela opustím chemii i učitelování, kterým jsem se tehdy věnoval.

Ostatně i Ondra počítal s tím, že časopis vydrží tak maximálně tři čtyři roky, jak to bylo až na výjimky (např. polská Fantastyka), obvyklé. Ostatně časopisy vzniklé v Mladé frontě po roce 1989 opravdu vydržely jen pár let, než ukončily svoji činnost.

Proč ne my?

Možná to bylo tím, že se Ikarie, právě tak jako nyní XB-1, vymykaly módním trendům a „modernosti“ prosazované do tiskovin (minimum písmenek, velké a drahé obrázky, pokud možno celý obsah je jedna zaplacená reklama...). Po privatizaci Mladé fronty, když se v ní začali střídat ředitelé jak na běžícím pásu, nebyl ani tak největší problém časopis jako takový, ale nutnost vysvětlit každému novému vedení, že nejde o časopis určený k prodeji reklamy, ale pro čtenáře, kteří, bohužel, v posledních letech jsou v žebříčku důležitosti většinou až na posledním místě. A mohu říct, že to byla v mnoha případech velká dřina.

Časopisem se svými pracemi prošli prakticky všichni začínající spisovatelé SF - Kulhánek, Žamboch, Hauserová, Kadlečková, Vrbenská, Medek, Mostecký... prostě bych mohl vyjmenovat snad úplně všechny. Pravda, není se co divit, vždyť těch tři sta čísel musel také někdo naplnit.

Když se ohlédnu, musím říct, že za těch pětadvacet let se redakce zase až tam moc nezměnila, i když těch tři sta čísel mám na triku jenom já. Právě ta redakční stabilita je, podle mne, jedním z pilířů, které časopis tohoto druhu drží nad vodou. Druhá věc je, že se vždy podařilo nahradit odcházejícího redaktora právě tak kvalitním nástupcem. Nemluvím tu jen o redaktorech jako takových, ale i o okruhu našich stabilních spolupracovníků, kterých není zase až tak málo. Například zpočátku díky americkému spisovateli, fanovi, sběrateli a agentu Forrestu J. Ackermanovi jsme mohli vydávat americké autory, aniž by to bylo načerno. Bylo to docela zvláštní - Forrest nám povolil vydávat autory, které zastupoval, s tím, že on jim zaplatí v Americe a my mu dáme peníze v korunách, až sem přijede. Tehdy účtárna MF neuměla platit honoráře do ciziny v dolarech. Kupodivu to fungovalo a Forry peníze dostal při své návštěvě u nás.

Mnoho našich překladatelů, malířů i autorů pracovalo a pracuje za „hubičku“, za což jim patří neskonale díky. Nicméně na obálku se nevešli, to by těch balonků muselo být setsakra víc.

Dalším pilířem jsou až neuvěřitelně věrní čtenáři, bez nichž bychom už dávno skončili v propadlišti dějin. Samozřejmě mezi významné spolupracovníky počítám i ty, kteří nám pomohli a pomáhají jiným způsobem a kteří nejsou tak vidět, ale bez nichž by to nešlo - majitele. Vždyť XB-1 vyšla s necelým týdnem zpožděním oproti obvyklému datu. Také díky nim stále vycházíme a já tady mohu vzpomínat například na prodej prvního čísla v metru Anděl, kdy celá redakce pobíhala po stanicích s tykadýlky na hlavách a soutěžila o co největší množství prodaných výtisků. Vyhrála Jeho Excelence velvyslanec (tehdy ještě ne) Jarda Olša se sloganem: *Sex ve vesmíru. To ještě neznáte!*, což byl název článku, který napsal do prvního čísla.

Těch dvacet pět let stálo za to a jsem strašně rád, že se nenaplnily předpovědi, že takový časopis má před sebou jen pár let života. Strašně moc děkuji všem, kteří s námi spolupracují a spolupracovali, a našim čtenářům, že tady mohl vzniknout takový fenomén, jakým tento druh časopisu bezesporu je.

Vlado Riša

p.s. Ikarie byla první tiskovinou v Československu, která se připravovala do tisku elektronicky. Nebylo to sice od prvního čísla, ale až od třetího, takže vbrzku bychom mohli oslavit další jubileum. o:)))

Zemřel Leonard Nimoy, Spock z kultovního seriálu Star Trek

Americký herec Leonard Nimoy, jehož proslavila role Spocka

v kultovním seriálu Star Trek, zemřel ve svém domě v Los Angeles. V 83 letech podlehl plicnímu onemocnění.

Nimoy byl synem židovských přistěhovalců, jimž se narodil v roce 1931. Kromě herectví se věnoval i dalším oborům: poezii, hudbě a fotografii. Napsal dvě autobiografické knihy, jež koketují se jménem jeho hlavní role a zdánlivě se vzájemně vylučují: *I Am Not Spock* (1975) a *I Am Spock* (1995).

Svoji životní roli Spocka ztělesnil už v pilotním dílu Star Treku s názvem *Klec* v roce 1965 a v hlavní roli vydržel v seriálu po tři sezony, až do jeho konce v roce 1969. Tím se ovšem zdaleka s postavou polovičného člověka a polovičného humanoidního mimozemšťana Vulkánce nerozloučil. Na začátku 70. let nadaboval Spocka v animovaném Star Treku, v letech 1979-1991 si zahrál v šesti celovečerních filmech, vycházejících ze Star Treku. Sám režíroval filmy *Star Trek III: Pátrání po Spockovi* (1984) a *Star Trek IV: Cesta domů* (1986). Naposledy se jako Spock objevil v roce 2013 ve filmu *Star Trek: Do temnoty*. Leonard Nimoy si zahrál i v řadě dalších filmů a seriálů, mimo jiné *Hranice nemožného*, *Columbo* nebo *Teorie velkého třesku*.

LARRY NIVEN VELMISTREM

Autor dodnes věhlasné série ze *Známého vesmíru*, z níž je nejvýznamnějším dílem cenami ověřený román *Prstenec*, se letos dočká nejvyšší žánrové pocty – titulu Velmistra žánru, který pod názvem *Damon Knight Grand Master Award* uděluje americká organizace

Science Fiction and Fantasy Writers of America od roku 1975. Titul mu bude udělen 4. června 2015 u příležitosti vyhlášení cen Nebula v illinoiském Chicagu.

C. C. FINLAY EDITOREM F&SF

Z české edice dobře známý magazín *F&SF* (The Magazine of Fantasy & Science Fiction) nestřídá šéfredaktory nijak často, a proto je změna na tomto postu rozhodně důvodem ke zvýšení pozornosti, vždyť jde stále o jeden z nejdůležitějších zdrojů angloamerické žánrové povídky a každý šéfredaktor s sebou přináší rovněž změnu vkusu ve výběru. Dosavadní šéfredaktor Gordon van Gelder řídil magazín od roku 1997 a o čtyři roky později se stal rovněž jeho vydavatelem. Na postu vydavatele sice nadále zůstává, ovšem od března 2015 ho v roli editora vystřídá americký spisovatel Charles Coleman Finlay, kterého známe i ze stránek časopisu XB-1 a jenž si svou novou roli mohl už předtím vyzkoušet jako hostující editor dvou nedávných čísel.

P. CADIGANOVÁ BOJUJE S RAKOVINOU

Zákeřná nemoc ve svých mnoha podobách řadí mezi známými americkými spisovateli poslední dobou víc, než je komukoli milé. Stačí vzpomenout Iaina M. Bankse či Jaye Lakea... Rovněž „kyberpunková babička“, jak se americké spisovatelce Pat Cadiganové s oblibou přezdívá, má s nemocí své zkušenosti. Nedávno bohužel oznámila, že jí lékaři diagnostikovali nový výskyt rakoviny, tentokrát v neléčitelné formě. Díky chemoterapii jí tak předpovídají ne více než dva roky života, přesto se však spisovatelka nevzdává a s vrozeným smyslem pro humor proti svému onemocnění bojuje dál. Rádi bychom jí i spolu s vámi alespoň touto formou popřáli sílu nadále vzdorovat.

Slávská kamna

(THE SLOVO STOVE)

Fred Silberman se o svém rodném městě nevyjadřoval právě nejuctívěji. Jednou je nazval „hnízdem křupanů, zavilých omezců a tmářů“ a je pravda, že život ho odtamtud odvál hezkou řádku mil daleko. V Parlour's Ferry však bydlela i Silbermanova jediná dosud žijící teta, Tanta Peša (přísně vzato to byla do rodiny přivdaná prateta), a na tu si naopak uchovával nejlepší vzpomínky. A tak se tedy (podle svého vlastního mínění velice ušlechtilé) rozhodl, že se za ní zajede podívat, a osud ho za ten dobrý skutek odměnil – nebo potrestal – tím, že ho ve městě poznali a neprodleně mu učinili velice lukrativní pracovní nabídku. Fred ji přijal téměř s lítostí, a než si stačil pořádně uvědomit, na co to kývl, mohl se počítat mezi čelní představitele města, v němž si kdysi připadal málem jako vyvrhel.

Nu dobrá, takže ho čekala nová práce v neznámém oboru – a co dál? Dál si musel sehnat i nové bydlení. Věděl, že kdyby přišel za starou tetičkou a oznámil jí, že se hodlá ubytovat v hotelu – a v Parlour's Ferry skutečně jeden byl, všehovšudy *jeden jediný* –, Tanta Peša by pouze podotkla, že *to je pěkné*. A byl si právě tak jistý, že kdyby jí místo toho oznámil, že se nastěhuje k ní, dostal by navlas stejnou odpověď. On sám se nicméně domníval, že prostorné apartmá s vyhlídkou na řeku mu bude vyhovovat víc, a jak tak kráčel kdysi důvěrně známou ulicí, už si ho v duchu živě maloval. Když potom hotýlek (či vlastně spíše *penzion*) na protější straně ulice uviděl, nijak se nad ním nepodivil. Asi proto, že spíš než že by si ho v duchu představoval, prostě si na něj *vzpomínal*. Bytná stála venku na schodech a zametala, stejně jako když ji před patnácti lety, v roce 1935, viděl naposled. Silberman přešel ulici. Bytná zvedla hlavu.

„Paní Keeleyová, neměla byste volný byt? Jsem Fred Silberman.“

„Ale,“ prohlédla si ho. „Ale, že ty budeš vnuk starýho Jakea Silbermana! Máš jeho vobličej.“

„Jeho prasynovec.“

„Máš jeho vobličej.“

Nájem dělá sedmdesát pět dolarů na měsíc, malíři se hned pustí do práce a paní Keeleyová si může gratulovat, že u ní bydlí samé slušné existence. Poslední poznámka Freda zaujala, protože když byl v její penzionu naposled („Přijď po škole k nám, sehnal sem knížku s vobrázkama z války,“ lákal ho tenkrát Peter Touey do jejich bytu v horním podlaží), paní Keeleyová mu zahradila cestu a vykázała ho slovy: „Ty tady nebydlíš!“ Nu dobrá. Časy se změnily. A jestli ne časy, tak *něco* určité.

Budovu, kde měl začít pracovat, postavili vzadu za místem, kde dřív bývaly nájemní konírny. Silberman už ji samozřejmě viděl, ale napadlo ho, že by se tam mohl zajít znovu podívat. Většina chodníků v těch staromódních ulicích byla pořád ještě dlážděná těmi nádhernými, úctyhodně starými, těžkými modrošedými dlažebními kameny; moderní vymoženosti, mezi něž patřil i špinavý, rozpraskaný beton, měly do Parlour's Ferry teprve dorazit. Fred si tu krásu potěšeně prohlížel, když vtom uslyšel volání: „Freddy! Freddy!“ Překvapeně se otočil a okamžitě v dotyčném poznal starého spolužáka ze školy.

„Ty jsi přece Freddy Silberman?! Já jsem Wesley Brakk, člověče, my tady pořád ještě žijeme.“ Chvilí spolu přetrásali minulost, vykládali si, kdo z nich byl kde za války, vybavovali si společné známé. A pak Wesley pozval Freda na návštěvu. „Víš ty co, pojď se mnou k nám. Držíme zrovna *hromzil* –“ tak nějak

to aspoň Fredovi znělo, „za tatínka.“ A hned dodal: „Ty ale nevíš, co to je, víd? To máš tak, je to tři roky a tři měsíce, co táta umřel, a tak se teď u nás tři dny po sobě scházejí příbuzní a známí a my je hostíme jídlem a pitím. Je to stará tradice Slávů a Huzuků.“ A tak tedy šli.

Prostorná, postaru zařízená kuchyně na konci chodby byla plná lidí. Vzduch uvnitř byl prosycený pronikavými vůněmi – na kamnech stála spousta hrnců, a k tomu *pořádně* velikých. Jedna ze starších žen se na něco zeptala v cizím jazyce; v tu ránu ji okřikl jakýsi mladík, jehož snědou tvář křivil vztek: „Kristova noho, seš v Americe, tak mluv *anglicky*!“ Fred se dozvěděl, že mladík se jmenuje Nick a že je to Wesův příbuzný.

„Tumáš, to je hovězí žaludek plněnej salámem a vajíčkama natvrdo,“ přitočila se k Fredovi jiná žena. „Dávej pozor, takle se vyndává střívkó.“

„Přece ten blivajz nebudeš?“ vpadl do toho Nick. „Nemusíš se cpát těma jejich blafama, skočim pro hamburgery do Máminy kantýny.“

Mámina kantýna! Aj, ten žluklý, přepálený tuk! *A Máma*, věčně ucuchtěná: zhortěné harfy tón, zřhané strůny zvuk! „To je dobrý, Nicku, děkuju,“ odmítl zdvořile Fred.

Nick pokrčil rameny a hovor se znovu rozběhl.

Pak naráz všichni zmlkli, jak k nim z přední části domu dolehl tenký hlásek. „Tak *nakrmíš* to děcko, nebo ne?! *Kristova noho!*“ utrl se Nick na svoji ženu, která se pokoušela vstát od stolu a prokřestit si cestu houfem hostů. Ale „stará paní Brakková“, buďto Wesova maminka, anebo jedna z jeho tet, jí pokynula, ať klidně zůstane sedět. „*Já to zařídím*,“ ujistila ji a hned také odněkud vyčarovala kojeneckou láhev a kastrůlek, do něhož vzápětí napustila ve dřezu vodu. Někdo se úslužně pokusil sundat z kamen jeden z těch těžkých hrnců, aby bylo kde láhev ohřát, ale stará paní utrousila dvě tři slova a hrnec zůstal, kde byl. Fred asi jako jediný postřehl, že se paní Brakková pohnula směrem k výklenku, kde na hromádce ležely plenky a dětské prádelko, jako by je chtěla vzít s sebou. Jenže už měla obě ruce plné, a tak Fred pohotově sebral hadříky místo ní a naznačil, že ji doprovodí.

„Děkuju ti, panáčku,“ přikývla stará paní a pak mu věnovala významný pohled, jako by snad měla nějaké tajemství, o němž Fred zatím nemá nejmenší tušení. Zvláštní pohled, opravdu – co tím myslela? Nu dobrá, to se uvidí.

„Mám tady slávský kamna,“ oznámila mu paní Brakková, jakmile se ocitli v její komůrce. „Tos eště nikdy neviděl.“ Nebyla to otázka, ale konstatování. Po pravdě řečeno, Fred do té chvíle o slávských kamnech nikdy ani *neslyšel*. Zalétl k té věci pohledem, ale ničím ho nezaujala. Podíval se podruhé. Na obyčejném dřevěném prkně spočívala jakási mřížka, vyřiznutá z veliké plechové piksly. Možná, že ta kamna vážně kdysi přivezl z Evropy nějaký Sláv, ale piksla byla evidentně americké provenience. Nahoře na mřížce leželo cosi černého, přibližně o rozměrech velice útlé knížky. Že by nějaký kámen? Fred se předmětu opatrně dotkl prstem. Byl to kámen – nebo něco, co se kameni hodně podobalo. Zdálo se mu to na omak trochu umaštěné.

„Prvně tam musíš dát ten černej,“ poučila ho paní Brakková. Její vlasy byly pořád černé jako uhel, ačkoli snědý obličej měla zbrázděný vráskami. Postavila na kamna kastrůlek s vodou

a vložila do něj láhev. „Pak postavíš hrnec s vodou. A *nakonec* pod to dolu zasuneš ten modrej.“ *Ten modrej* měl přibližně rozměry i tloušťku časopisu a byl bledě namodralý. Na černém i modrém předmětu byly patrné stopy po odlomených částech. „No jo, bejvaly *větší*. Voba dva. Ách jo jo,“ mumlala si paní Brakková, zatímco pod plechovou mřížku zasouvala modrou desku. „Dřívějc se na nich nechalo uvařit celý jídlo. Nyčko je tu místa akorát na rendlík. Vařim si tady čaj, když se mi nechce štrachat až do sednice.“

Freda se zmocnil dojem, že černá deska se slabě zahřívá. Od táhl z ní prst a dotkl se modré desky, uložené o několik palců níž. Byl si jistý, že modrá deska je pořád studená. Stará paní zatím vzala do náruče probouzející se děcko, obdařila je rozzářeným pohledem a začala je zahrnovat roztodivnými něžnostkami: „*No ano*, ty můj balíčku; *no ano*, ty můj rubínku; *no ano*, ty můj medový pohárku...“ Z kastrůlku jako by začínala stoupat sotva viditelná pára. Paní Brakková při pobrukování přešla do své mateřštiny. Teď už nebylo nejmenší pochyby, že z kastrůlku *stoupá pára*. Silberman sklouzl na všechny čtyři a nakukoval do „kamenné“. Naslinil si špičku prstu, jak to stokrát viděl dělat mámu a tety, když zkoušely horkou žehličku, a sáhl na modrou desku vespodu. Paní Brakková se krátce zasmála. Modrá deska byla pořád studená. Fred si navlhčil prst podruhé a velice opatrně vyzkoušel i svrchní, černou desku. Ta byla slabě zahřátá. *Slabě*. Kastrůlek byl o něco teplejší. A *přitom* z něj stoupala pára a vzduch nad lahví v kastrůlku byl... no dobře... *horký*. Jak to?!

„Můžeš klidně strčit ruku mezi ně, takle,“ navedla ho stará paní, a přidržujíc si děcko jednou rukou na prsou, přišla blíž a strčila prsty volně ruky do prázdného prostoru mezi spodní a svrchní deskou. Fred to po ní zopakoval. Vzduch mezi deskami nebyl vůbec horký, nebyl ani nijak výrazně ohřátý.

Silberman obhlížel „kamna“ ze všech stran, ale neobjevil nic, co by mu tu záhadu pomohlo osvětlit. Vlastně neobjevil *vůbec* nic. Stará paní se mu podívala do tváře a rozesmála se. Natáhla se pro spodní kámen (*pokud* to byl kámen) a odložila ho stranou; nezdálo se, že by ho dávala na nějaké k tomu určené místo, jako by na tom nezáleželo. Potom vzala láhev, odstříkla si pár kapek na předloktí a trochu ukápla na zápěstí i Fredovi. Musel uznat, že mléko je ohřáté jaksepatří. Zatímco stará paní krmila vnoučátko a nazývala je přitom svým stříbrným řetízkem, svým tepaným prstýnkem a nejjemnější cukrovou homolkou, Fred učinil dva zajímavé objevy: za prvé, že v komůrce staré paní je to cítit stejně jako u Tanty Peši, vydýchaným vzduchem a slabou vůní jakéhosi pokrmu, který ani vzdáleně nepripomíná nic z tradiční americké kuchyně (jak ji kanonizovala slavná příručka od Fannie Farmerové) ani z řetězců rychlého občerstvení (a z *Máminy kantýny* už vůbec ne!). A za druhé, že mu srdce bije jako splašené. Začal něco povídat, a užasle uslyšel, jak koktá.

„A-aale j-jak to f-fung-funguje? Jak...“ Stará paní Brakková se usmála svým mírným úsměvem, který si s ní Fred už začínal spojovat. Pokrčila rameny. „Jak se hoch a děvče milují? Jak lítá pták? *Jak* se voda mění v sních – a *jak* se sních rozpustí ve vodu? *Jak*?“

Silberman se znovu zakoktal a bezradně rozpráhl ruce. Ani nevěděl, jak se o chvíli později znovu ocitl v kuchyni, kam teď spolu s ním přibyli dva nově příchozí. Fredovi se vybavilo, že je v minulosti často potkával. Ale ani tenkrát nevěděl, jak se jmenují.

„Pan Grahdy, paní Grahdyová,“ představil mu je Wesley, který teď Fredovi připadal trošičku nervózní. Vzhled paní Grahdyové jevil známky zašlé elegance, lépe se to popsat nedalo. Pan Grahdy se pyšnil vzhůru zatočenými kníry a prošeďivělou brádkou á la Anthony Van Dyck a vůbec budil dojem někdejšího

šláho módního šviháka. Nedovolil by si ukázat na Freda prstem, a tak se pouze natočil přibližně jeho směrem a zahlasil: „Vašeho dědečka mám v živé paměti!“ – („Byl to *prastrýček*.“) – „I s tím jeho koněm a povozem! Vykupoval staré železo a noviny. A občas prodával vajíčka.“

I Fred to všechno měl v živé paměti. Za jiných okolností by se ochotně pohroužil do hovoru o místní historii a o svých silbermanovských prapředcích, ale ne teď. Mávl rukou ke komůrce, odkud se před okamžikem vrátil, a na celé kolo vzrušeně vykřikl: „*Nic takového* jsem jakživ neviděl! *Jak* to funguje? *Jak* to *funguje*?! Ty... ty...“ Jak že tomu ta staruška říkala? – „*Slávský kamna*?!“

Říct, že Freda překvapilo, co se stalo pak, by zdaleka nevystihovalo skutečnost. Fred nad tím tartasem, který se strhl, zůstal úplně paf! Pan a paní Grahdyovi propukli v záchvat smíchu, právě tak jako bělovlasý stařík v protějším koutě kuchyně. Stařík, aniž by přestal kuckat smíchy, navíc ve svém jazyce vykřikl cosi, co znělo jako otázka. Na to se Grahdyovi rozesmáli ještě víc. Jedna z Wesových tet (nebo to byla jeho maminka?) se potichu smála do hrsti. Dalším dvěma se na tváři objevily rozpačité úsměvy. Čtvrtá otevřela pusy a se strnulým výrazem obrátila oči ke stropu: strop byl původně kazetový, ale už ho tolikrát přemalovali, že zdobný reliéf se na něm skoro nedal rozeznat. V kuchyni s nimi seděl ještě takový mohutný, nahrbený chlap (*jestlipak* si ho Fred nepamatoval z dřívějška? jezdíval přece s vlastním koněm a povozem – které si určitě za denní rentu půjčoval v té staré nájemní konárně – a v zimě vyvolával, že prodává uhlí, a v létě vozil led!), a ten teď vystrčil z pusy špičku jazyka a koulel očima z jednoho na druhého. Wes Silbermana sledoval s naprosto nečitelným výrazem. A Nick na něj jenom bezheslesně zíral, temný obličej zrůzněný hněvem. Tváří v tvář takovému pozdvižení Fred cítil, jak jeho radostné vzrušení opadá, až se vytratilo docela.

Pan Grahdy si nakonec otřel oči a něco řekl, ale Fred nechápal: opakuje to samé, co prve řekl tamten stařík, anebo říká něco jiného? Mluví slávsky, anebo huzucky? A je v tom vůbec *roz-díl*? A pokud ano, tak *jaký*? Pan Grahdy se, celý rozjařený, na Freda šelmovsky zadíval. Ale Fred ničemu nerozuměl, a tak nic neřekl.

„Vy nemluvíte naším jazykem, mladý muži?“

„Ne.“

„Váš dědeček náš jazyk ovládal.“

„To ano, ale mě to nenaučil.“ Strýček Jake po pravdě Freda pár slov naučil, a Fred si jedno nebo dvě pořád pamatoval, ale teď se je zdráhal použít. Strýček Jake býval proslulý svým dosti pokřiveným, pochybným smyslem pro humor; kdo ví, jestli ta slova opravdu znamenala to, co Fredovi tvrdil. Wesova sestra (sestřenice?) možná čistě ze zdvořilosti, možná aby změnila téma hovoru, anebo možná ještě z úplně jiného důvodu navrhla: „Paní Grahdyová je výborná recitátorka. Myslíte, že bychom ji mohli přesvědčit, aby nám něco přednesla?“

Paní Grahdyová se vskutku dala přesvědčit. Vstala. Nasadila naivní výraz. Strčila si prst do pusy. Najednou z ní byla malá holčička. Její hlas začal střídát polohy. Postupně se stával prosebným, konejšivým, pošetilým, plačtivým, rozveseleným. Mezi shromážděnými se ozvalo chichotání a hihňání. Pak si paní Grahdyová přestala hrát se sukněmi, nechala všechny ostatní výrazy, aby jí z tváře zmizely, svěřila koutky úst a pochmurně pohlédla na každého z přítomných. Ozvaly se jednotlivé projevy chvály, tu a tam někdo zatleskal; paní Grahdyová všechen hlas ve vteřině utišila. Na okamžik tam stála s kamenitým výrazem, nehybná jako socha. A vzápětí začala živelně deklamovat – recitovala *ve verších*, tolik Fred ještě rozpoznal. Ve

tváří se jí střídavě zračily povznesenost i zoufalství, krutost a zuřivost; a spousta dalšího! A ty její rozmáchlé pohyby paží a gesta rukou! A jak se vysmívala a jak povýšeně se dívala! Jako by zlézala pohoří, oháněla se mečem! „To je *vlastenecká* báseň,“ zašeptal Fredovi kdosi tlumeně do ucha. Paní Grahdyová, obrazně řečeno, zabodla vlajku na Iwodžimu. Z publika zazněly hlasité projevy uznání. Následoval *obrovský* aplaus. Vlastenecká báseň byla nade vší pochybnost u konce. Paní Grahdyová znovu svěřila koutky úst, tentokrát to však nemělo symbolizovat masku Tragédie, ale ukázněný výraz člověka, který je příliš skromný na to, aby se ve chvíli svého triumfu radostně culil, či dokonce afektovaně usmíval.

Vzápětí se paní Grahdyová obrátila k Silbermanovi. „Chápu, že jste z toho nerozuměl ani slovu, ale napověděl vám alespoň váš sluch, že to bylo v *alexandrinech*?“

Takové otázky se Fred nenadál. S ním se to mělo tak, že by nerozeznal alexandrin od artyčoku; a přesto měl hned na jazyku odpověď. Aniž by tu dávnou vzpomínku nejprve v duchu přezkoumal anebo si lépe promyslel, co chce říct, bez zaváhání vyhrkl: „Jednou jsem slyšel nahrávku se Sarah Bernhardtovou...“ a hned by si nejradši nafackoval; paní Grahdyová si bude určitě myslet, že si z ní utahuje. Ale opak byl pravdou. Pohlédla na něj beze stopy přetvářky a věnovala mu nepatrnou, velice distingovanou a velice precizně provedenou úklonu, jíž si mezi sebou decentně projevují uznání lidé sobě rovní; takovou, jakou lze ocenit vybraný kompliment. Fred se nad tím zhloubal.

„Tak to jste ani nerozuměl, na co se to tamhle pan Kabbaltz prve ptal?“ obrátil se k Fredovi pan Grahdy, decentně se přitom nakláníje do protějšího kouta kamsi k bělovlasému staříkovi. Fred zavrtěl hlavou a v duchu si slíbil, že jestli to bude mít co dělat s jambickým pentametrem, tak prostě omdlí. „Tady pan Kabbaltz se ptal, ohledně těch slávkých kamen, však víte, jestli už je to aspoň *vlažný*! Haha hahaha!“ Pan Grahdy, paní Grahdyová i pan Kabbaltz znovu propukli v smích. Haha hahaha!

Blažená nevědomost, rozhodl se v duchu Fred, že nejlepší bude si toho nevšímat, a raději obrátil pozornost ke kouřící míse, kterou před něj postavili v nekonečném sledu nových a nových pokrmů. Byla to hustá polévka? Dušené hovězí? Hašé? Fred se zařekl, že už se prozatím nebude na nic ptát; ale snad nic nezkaží, když jim tu lahůdku pochválí? „To je dobrota. To je *taková* dobrota!“ Hned poznal, že uhořel hřebíček na hlavičku. – Což ale nebyl žádný kumšt, protože ona to *vážně* byla dobrota.

„A to vás dědeček neposílal ani do Huzucko-slávského centra, abyste se tam naučil jazyku?“ Panu Grahdymu to očividně nepřestávalo vrtat hlavou.

„Ne, pane Grahdy, *tam* mě neposílal.“

„A *kam* vás tedy posílal?“

„Do Hebrejské školy, jak tomu aspoň říkali. Abych se naučil modlitby. A taky žalmy.“ V tu ránu Fredovi před očima opět vytanula ta starodávná masivní, olbřímí černá písmena, pochozující po stránce. Po *stránce* za stránkou. Jen o zlomek teřiny později se k němu pan Grahdy mírně naklonil v postoji, kterým si kompenzoval ukazování prstem, a cosi krátce zadeklamoval. Pak se vyčkávavě odmlčel. Nakonec Freda pobídl: „*No tak*, jak pokračuje druhý verš?“

„Já nerozuměl ani tomu *prvnímu*, pane Grahdy,“ ohradil se Silberman.

Překvapený pohled. „Jak to, že ne? Vždyť to byl přece žalm? *Psalms*?“ vyslovil pan Grahdy to slovo napodruhé odlišně. „Ovšem, latinsky. Přirozeně. Nuže...?“

„Latinsky nás to neučili.“

Ještě překvapenější pohled. Potom pan Grahdy zavrtěl hlavou. Freda napadlo, že by nějaký žalm zarecitoval hebrejsky.

Zkusmo si v duchu přefíkal slova, ale přemohly ho pochyby. *Bylo to vůbec z žalmu?* – a ne třeba, dejme tomu, z požehnání, které se pronáší při spatření slona? ... nebo z kdovíčeho jiného? Jejich učitel hebrejštiny, pološílený zběhlý rabínský student, nebyl zrovna spolehlivou autoritou, pokud šlo o výklad. „Čtete,“ říkával jim. „Čtete.“

Na stůl se začaly nosit další pokrmy. Maso v křupavém těstíčku. Do toho znovu zazněl hlas pana Grahdyho: „Kdy zítra přijdete? Snad bych mohl přinést svoje housle, *violíny*...“ zvolil napodruhé odlišný výraz, „a něco zahrát.“

„To by bylo pěkné,“ odpověděl vyhýbavě Fred a raději se znovu vrátil k pokrmům té vzpomínkové hostiny. „Výtečné!“ pochválil další chod.

„Už je to aspoň *vlažný*?“ – Hlas pana Grahdyho. Haha hahaha! – Pan Grahdy, paní Grahdyová, pan Kabbaltz. Hosté přicházeli, klábosili, jedli, pili a zase odcházeli. „Že vy ste vnuk starýho Silbermana?“ zeptal se někdo. „Prasynovec.“ Když se Fred po nějaké době rozhlédl po místnosti, zjistil, že pan Kabbaltz a Grahdyovi už jsou pryč. Na okamžik je ještě zaslechl za dveřmi před vchodem. Smích, zvuky kroků. Zavírání branky. Vypadalo to, že v domě už zbyli jenom členové rodiny. A Fred. Ticho. „Tak, a zunkové sou fuč!“ prohodil kdosi. „*Neříkej* jim tak! Říkej jim Huzuci,“ ozval se jiný hlas.

Wesley zhurta vyskočil, až málem překotil židli. Začal bušit hlavou do stěny. „*Nevadí* mi, když někdo říká japončiči, žlutáci, šikmoočkové, taloši, židáci, irčani!“ *Buch! Buch! Buch!*

„Wesley...“

„Wesi...“

„Wasyli...“

„Vác...“

„Skousnu negry i španěláky.“ *Buch! Buch!* „Ale *nesnesu*, když *jim* někdo říká *zunkové*!“ Prudce se posadil zpátky na židli a schoval si obličej do dlaní.

Fred si to v duchu vyhodnotil. *Otázka*: co je to zunk? *Odpověď*: urážlivý výraz pro Huzuka.

Wes začal nanovo: „*Huzukové* mluví latinsky. *My* latinu s bídou komolíme. *Oni* recitují poezii. *My* si leda tak vyprávíme oplzlý vtipy. *Oni* mají houslisty. Kdo z *nás* dokáže na housle aspoň zafidlat? Proč *nás*, takový mizerný lajdáky, potrestal Bůh tím, že nás v Evropě strčil do stejné země jako *je*? A proč k nim pořád musíme tak ponížene vzhlížet, dokonce i tady, v *Americě*? Proč? Můžete mi to někdo říct?“

Wesova sestra, nebo možná švagrová, opatrně namítla: „Když oni... mají lepší vzdělání...“

To ovšem byla voda na Wesův mlýn. „*Oni* mají ve svém nářečí knihy, časopisy, noviny! Co máme *my*? Katechismus a misál. *Oni*...“

„*My* jsme taky měli noviny. Tatínkův bratr nám je přece nosíval... občas, nebo ne? *My* přece taky...“

Wesley jedním gestem smetl pomyslný etnický plátek ze stolu. „*Patriótsk?* Myslíš *Patriótsk?*! Ten vycházel jednou za měsíc! Na *jediném* archu, všeho všudy čtyři stránky papíru! A co v něm bylo?! Přehled nových zákonů, cena prasat, pár nekrológů a liturgický kalendář pro obě církve – a to je *všecko*! *Finíto! Patriótsk!*“ Neviditelné noviny se zřejmě musely vyšplhat zpátky na desku stolu, protože Wesley je znovu jedním máchnutím shodil na zem a vši silou po nich zadupal.

„Pane jo, to už je hodin. Budu muset jít. Moc vám děkuju za ty dobroty...“

„Zabalíme ti něco s sebou,“ nabídla se jedna z Wesových tet. Nebo to byla neteř?

„Ale to není...“

„To je tradice. A navíc ti to *chutnalo*.“

„To jo. Jenže můj byt ještě není hotový a tetička má přísně košer domácnost.“ Nikdo k tomu neučinil žádnou ekumenicky vstřícnou poznámku, ani mu naopak nezačali vysvětlovat, že Pět knih Mojžíšových je zastaralá a zavrženíhodná příručka; prostě mu do papírové tašky začali nakládat ovoce. *Spousty ovoce.*

Ale Wes ještě neskončil; zvedl hlavu z dlaní a pokračoval v lamentaci. „Proč? Proč? Můžete mi někdo říct *proč*?“

Wesova sestra (tohle byla *určitě* sestra), s příliš exaltovaným výrazem, než aby to mínila vážně, zadeklamovala: „Oni jsou přece tak vznešení; sedlají si červené oře.“ Wes zaúpěl. Kdo kdy viděl Huzuka na koni? Kdo vůbec někdy viděl *červené* koně? Nickova žena Fredovi vysvětlila, že to je takové rčení, přísloví.

„No počkej, přece se taky říká, že *červený* dovopravdy nebyli ty koně, ale – chm, to, co měli na sobě? V čem byli jako *voblečený*?“ To už Nick, který do té chvíle s nasupeným výrazem četl ty směšné noviny, vybuchl. „Komu na tom *záleží*, dopřiči?! Přestaňte furt žvanit vo tom, jaký to bylo v té pitomý Evropě!“ Fred poděkoval za všechno to ovoce. Wes se Nicka slušně optal, jestli ho nezajímá bohaté kulturní dědictví Starého světa, v němž má své kořeny. Nick, na kterého slušnost nijak neplatila, zařval, že to ho teda dopřiči nezajímá. Wes rezignoval na slušnost a začal na Nicka taky řvát. Fred Silberman prohlásil, že už bude vážně muset jít, a vycouval z kuchyně.

Kdosi za ním vyšel do chodby, doprovodit ho ke dveřím: stará paní Brakková... Fred si v duchu pomyslel, jak je to od ní laskavé. Z její komůrky se linulo slabé světlo. Stará paní se zastavila. Fred se také zastavil, aby jí popřál dobrou noc. Stará paní mu věnovala pohled, který by si – kdyby byla o nějakých čtyřicet let mladší – musel vykládat jako jednoznačné pozvání. Takhle jenom chápal, že *to* tím pohledem myslet nemohla – co tím ale myslela?

„Nechceš se u mě ještě zastavit?“ nabídla mu. „Nechceš se podívat, jak to funguje?“ Pokynula mu do světničky. Silberman poslechl. Začalo se ho zmocňovat stejné vzrušení jako prve, až se málem nemohl nadechnout. Vždyť na to úplně *zapomněl*! Jak jen to mohl pustit z hlavy?!

„Napřed sem nahoru položíš ten černý dílec.“ Deska o velikosti knížky vklouzla na svoje místo na plechové mřížce. Děťátko zavzdychalo ze spánku. „*No ano*, ty moje šňůrko perliček,“ broukla k němu měkce stará paní. „Pak na to postavíš rendlík s vodou. Uvařím si nyčko trochu čaje. No a pak... pak semdle dolu zasuneš ten modrej dílec. Taklenc, vidíš?“ Stará paní vložila desku o velikosti časopisu na místo. „Tak a je to, tomudle se říká slávský kamna. No a teďkonc se to vohřeje...“

Co tím ale ti staří Huzukové, tihle dávní kvazi-krajani Slávů, mysleli, když se ptali, *jestli už je to aspoň vlažný*? Silberman sledoval, jak z hladiny začíná stoupat pára, cítil, jak se nad rendlíkem zahřívá vzduch, a otázka se mu vykouřila z hlavy. Znovu si vyzkoušel, že prostor mezi oběma „dílcí“ – silnějším úlomkem černého kamene (pokud to byl kámen) a tenčím úlomkem bledě modrého – zůstává studený; za chvíličku už se díval, jak ze dna kastrolku stoupají jako špendlíkové hlavičky drobné bublinky, a v příštím okamžiku už voda naplno vařila. Stará paní si připravila čaj, a Fred tam pořád postával jako omráčený. Vůbec si nevzpomínal, že by si prve odkládal tašku s ovocem, ale teď ji zvedl, tiše staré paní poděkoval, popřál jí dobrou noc a odešel. Venku před domem bylo slyšet, že v kuchyni se pořád ještě hádají.

„To je pěkné,“ přikývla Tanta Peša, když jí Fred předal ovoce.

„Tetičko, co to mezi sebou Huzukové a Slávové mají?“

Tanta vyndala z papírové tašky banány. „Huzukové?“ Umyla

banány, osušila je papírovou utěrkou a tu pak hodila do koše. „Huzukové. S Huzukama je všechno v pořádku.“ Vylovila z tašky pomeranče.

„Dobrá, a co Slávové?“

Tanta umyla pomeranče. „Slávové?“ Osušila pomeranče papírovou utěrkou a tu pak vyhodila. „Slávové. Ti jsou čistotní. U nich se dá jíst z podlahy. V sobotu večer hodně pijou.“ Fred čekal, co se ještě dozví, ale teta už nic víc neřekla. Začala umývat jablka. Když je domyla, zaváhala. „Tak to aspoň bývalo dřív,“ upřesnila. „Dneska už ti nepovím. Co jsem se odstěhovala...“ Jak dlouho vlastně tetička a strýček Jake žili v sousedství Slávů a Huzuků? Teta začala papírovou utěrkou utírat jablka. Jak dlouho? Čtyřicet let, odpověděla.

„Čtyřicet? Dvačtyřicet? Řekněme čtyřicet.“

Slyšela někdy o slávských kamnech? Ne... v životě ne.

„To nevadí. Ale proč se – jak to, že se mezi sebou tak *nesnášejí*?“

Tanta Peša k němu zalétla pohledem. „Oni se nesnášejí?“ Hodila papírovou utěrkou do koše. Potom naskládala ovoce na obrovskou mísu, o krok ustoupila a prohlédla si ji. „To je pěkné,“ přikývla.

* * *

Časně ráno příštího dne odjel Silberman zpátky do velkoměsta, zařídil tam všechno potřebné, aby se mohl přestěhovat, a vrátil se do Ferry. Zašel se podívat i na svůj příští příbytek: vida, zastihl tam malíře v pilné práci! Paní Keeleyová přestala zametat a ujistila ho, že za den, maximálně dva, bude jeho byt připravený. „Řekněme, že ještě pár dní,“ poopravila se. „Ale nebudete litovat. Todle byla dycinky móc slušná čtvrť, jako to vo někerejch částech tohodle města nemůžu povědít, s těma žívlama, co se sem vneska stěhujou. Jo, přenechám vám móc pěknou ledničku, pane Silberman.“

„Když myslíte, paní Keeleyová, tak vám děkuju. To budu vážně rád. A paní Keeleyová, poslyšte, jaké je vlastně rozdíl mezi Huzukama a Slávama?“

Paní Keeleyová pokrčila rameny a našpulila rty. „No helejte, voni tydle tady vokolo nás kór moc nežijou. Ty bydlej spíš tam dóle, co sou ulice Gerryho nebo De Witta, a taky v Tompkinsově... spíš tam navokolo.“ Upravila si šátek na hlavě.

„No jo – ale jaký je mezi nimi rozdíl? Totiž, nějaký tu přece musí být, když jedni jsou Huzukové a druzí Slávové. Takže mezi nimi musí být rozdíl, že jo?“

Vo to sem se *já* na mou duši nikdá nestarala, přiznala paní Keeleyová. „Velebníček vod Svatýho Karola, no přeci vod toho velikýho kostela nahóře na kopci, to bejval Hucuk, pokoj jeho duši. Aspoň jak sem to *já* slyšela. Teď počkej: tydlety tvý Bosňáci, jak si říkaj, ty bydlej hlavně tam, co je Greenvillská ulice a Ashbyho ulice a ulice St. Lo. *Lemkové*, kerej čerchmant sem *tydle* přitáhnul, a pardon, že takle kleju, tak ty byste našel nejspíš v těch malejch uličkách vokolo potoka... Tam, co je Javorová, Škumpová, Vrbová, Liliová a Růžová... Teda, aspoň to tak bejvalo. Vneska... vneska se lidi stěhujou jako vztekly, furt pryč,“ zabručela paní Keeleyová nevrle. „Já bych rači viděla, dyby se to nedělo. Rači bych, dyby každej zvoztal sedět pěkně na zadku tam, kam ho Pámbu posadil. No a ty, co ste na ně byl zvědavej, tydle Hucukové a Slávové, tak na ty narazíte hlavně tam dóle, co je Tompkinsova, a taky Gerryho a De Witta... tam navokolo. Kolikpak to máme hodin? Aby mi tak už dávali muj program?“ A paní Keeleyová zašla k sobě do bytu a zavřela za sebou. O chvíličku později Fred zaslechl, jak uvnitř zesílilo rádio, a tak se vydal zpátky do ulic.